ประวัติการทำสังคายนาของศาสนาพุทธ

จัดทำโดย

นายทรงอาจ แสนโคตร

เสนอ

ดร.อุดมชัย ปานาพุต

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา

ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา (PH1301)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2569

คำนำ

รายงานเรื่อง ประวัติการทำสังคายนาของศาสนาพุทธ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาความหมาย จุดมุ่งหมาย และความเป็นมาของการสังคายนา ตั้งแต่การประชุมรวบรวมพระธรรมวินัยหลังพุทธปรินิพพาน จนถึงการตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกในสมัยต่อมา รวมทั้งศึกษาความแตกต่างของการนับลำดับการสังคายนาในแต่ละประเพณี

เนื้อหาครอบคลุมการสังคายนาสามครั้งแรกในอินเดีย การรักษาคัมภีร์ในลังกา การสังคายนาและการชำระพระไตรปิฎกในประเทศไทย ตลอดจนการสังคายนาในเมียนมาและประเพณีอื่น เพื่อให้เข้าใจบทบาทของคณะสงฆ์และผู้อุปถัมภ์ในการรักษาและสืบทอดพระธรรมวินัย

ผู้จัดทำหวังว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาประวัติพระพุทธศาสนา และช่วยให้ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาคำสอนให้ถูกต้องควบคู่กับการนำไปปฏิบัติ หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้จัดทำขอน้อมรับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นายทรงอาจ แสนโคตร

ผู้จัดทำ

2 ตุลาคม 2569

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	1
สารบัญ	2
1 บทนำ	3
2 ความหมายและจุดมุ่งหมายของการสังคายนา	4
3 การสังคายนาสามครั้งแรกในอินเดีย	4
3.1 การสังคายนาครั้งที่ 1	4
3.2 การสังคายนาครั้งที่ 2	5
3.3 การสังคายนาครั้งที่ 3	6
4 การสังคายนาและการรักษาคัมภีร์ในลังกา	7
4.1 การสังคายนาครั้งที่ 4 ตามลำดับแบบไทย	7
4.2 การสังคายนาครั้งที่ 5 และการจารึกคัมภีร์	8
4.3 งานอรรถกถาและฎีกาที่นับเป็นครั้งที่ 6 และ 7	9
5 การสังคายนาและการชำระพระไตรปิฎกในประเทศไทย	9
5.1 การสังคายนาสมัยพระเจ้าติโลกราช	9
5.2 การสังคายนาสมัยรัชกาลที่ 1	10
5.3 การตรวจชำระและจัดพิมพ์ในสมัยต่อมา	10
6 การสังคายนาในเมียนมาและประเพณีอื่น	11
7 ความสำคัญและบทสรุป	12
บรรณานุกรม	14

ประวัติการทำสังคายนาของศาสนาพุทธ

1 บทนำ

พระพุทธศาสนามีพระธรรมวินัยเป็นหลักสำคัญในการศึกษาและปฏิบัติ พระธรรมคือคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเพื่อให้มนุษย์เข้าใจความจริงของชีวิตและดับทุกข์ ส่วนพระวินัยคือข้อบัญญัติสำหรับควบคุมความประพฤติและจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันของพระภิกษุและพระภิกษุณี การรักษาพระธรรมวินัยให้ถูกต้องจึงเป็นพื้นฐานของการสืบทอดพระพุทธศาสนา

ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ พระสาวกสามารถทูลถามข้อสงสัยเกี่ยวกับคำสอนและข้อปฏิบัติได้โดยตรง แต่เมื่อพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว คณะสงฆ์ต้องรับหน้าที่รักษาและถ่ายทอดคำสอน พระสาวกจึงร่วมกันรวบรวมสิ่งที่ได้สดับและทรงจำไว้ ตรวจสอบความถูกต้อง และจัดให้เป็นแบบแผน กระบวนการดังกล่าวเรียกว่า “การสังคายนา”

การสังคายนามีความสำคัญทั้งด้านการรักษาคำสอนและการแก้ไขข้อขัดแย้งในคณะสงฆ์ อย่างไรก็ตาม การนับจำนวนครั้งแตกต่างกันตามประเทศและประเพณี บางแห่งนับเฉพาะการประชุมตรวจสอบพระธรรมวินัย ขณะที่บางแห่งนับรวมการเรียบเรียงคัมภีร์อธิบายและการชำระพระไตรปิฎกในประเทศของตน รายงานนี้ใช้ลำดับแบบไทยตามแนวคัมภีร์สังคีติยวงศ์เป็นหลัก และกล่าวถึงลำดับแบบเมียนมาประกอบ เพื่อให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน ptb.tptk.org

2 ความหมายและจุดมุ่งหมายของการสังคายนา

คำว่า “สังคายนา” หรือ “สังคีติ” หมายถึงการสวดหรือกล่าวร่วมกัน ในพระพุทธศาสนาใช้หมายถึงการประชุมรวบรวม ตรวจสอบ และรับรองพระธรรมวินัยให้เป็นแบบแผนร่วมกัน ในยุคแรกดำเนินการด้วยการซักถามตอบ และสวดทบทวน เนื่องจากคำสอนยังถ่ายทอดโดยการทรงจำ ต่อมาเมื่อมีคัมภีร์ลายลักษณ์อักษรแล้ว จึงมีการตรวจสอบข้อความและเปรียบเทียบต้นฉบับเพิ่มเติม www.vridhamma.org

จุดมุ่งหมายสำคัญของการสังคายนาคือรักษาคำสอนไม่ให้คลาดเคลื่อน ป้องกันการนำความคิดเห็นส่วนบุคคลมาปะปนกับพระธรรมวินัย และวินิจฉัยข้อขัดแย้งโดยใช้หลักฐานร่วมกัน นอกจากนี้ ยังช่วยจัดหมวดหมู่คำสอนให้สะดวกแก่การจดจำ การศึกษา และการเผยแผ่แก่คนรุ่นต่อไป

พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์หลักที่แบ่งเป็นสามหมวด ได้แก่ พระวินัยปิฎก ซึ่งเกี่ยวกับข้อบัญญัติและระเบียบของสงฆ์ พระสุตตันตปิฎก ซึ่งรวบรวมพระสูตรและคำสอนที่แสดงในโอกาสต่าง ๆ และพระอภิธรรมปิฎก ซึ่งอธิบายหลักธรรมอย่างเป็นระบบ ส่วนอรรถกถาเป็นคัมภีร์อธิบายพระไตรปิฎก และฎีกาเป็นคัมภีร์อธิบายอรรถกถาอีกชั้นหนึ่ง การแยกระดับคัมภีร์เหล่านี้ช่วยให้เข้าใจว่างานสังคายนาแต่ละครั้งเกี่ยวข้องกับคัมภีร์ประเภทใด www.onab.go.th

3 การสังคายนาสามครั้งแรกในอินเดีย

3.1 การสังคายนาครั้งที่ 1

มูลเหตุสำคัญตามพระวินัยปิฎกเกิดจากพระสุภัททะผู้บวชเมื่อแก่ กล่าวหลังทราบข่าวพุทธปรินิพพานในทำนองว่า ต่อไปพระสงฆ์สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้โดยไม่มีพระพุทธเจ้าคอยกำกับ พระมหากัสสปะเห็นว่าความคิดเช่นนี้อาจทำให้พระธรรมวินัยถูกละเลย จึงเสนอให้พระสงฆ์ร่วมกันรวบรวมและตรวจสอบคำสอน 84000.org

ตามประวัติฝ่ายเถรวาท การสังคายนาครั้งแรกจัดขึ้นหลังพุทธปรินิพพานประมาณสามเดือน ณ ถ้ำสัตตบรรณคูหา ใกล้กรุงราชคฤห์ พระมหากัสสปะเป็นประธานและผู้ถาม พระอุบาลีตอบข้อซักถามด้านพระวินัย ส่วนพระอานนท์ตอบข้อซักถามด้านพระธรรม มีพระอรหันต์เข้าร่วม 500 รูป พระเจ้าอชาตศัตรูทรงอุปถัมภ์ และใช้เวลาประมาณเจ็ดเดือน ptb.tptk.org

วิธีดำเนินการอาศัยความรู้ของพระสาวกที่มีความเชี่ยวชาญต่างกัน เมื่อมีการถามตอบและตรวจสอบแล้ว ที่ประชุมจึงร่วมกันสวดทบทวน การทำงานร่วมกันช่วยให้คำสอนมีหลักรับรองจากคณะสงฆ์ ไม่ขึ้นอยู่กับความทรงจำของบุคคลเพียงคนเดียว

ผลสำคัญคือการวางรากฐานการสืบทอดพระธรรมวินัยหลังสิ้นพระศาสดา และสร้างแบบอย่างของการรักษาคำสอนด้วยความรับผิดชอบร่วมกัน อย่างไรก็ตาม รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุมในยุคแรกควรนำเสนอว่าเป็นเรื่องตามคัมภีร์และประเพณีเถรวาท เพราะการศึกษาทางประวัติศาสตร์ยังต้องพิจารณาหลักฐานหลายประเภทประกอบกัน

3.2 การสังคายนาครั้งที่ 2

การสังคายนาครั้งที่สองเกิดขึ้นประมาณหนึ่งร้อยปีหลังพุทธปรินิพพาน มูลเหตุเกี่ยวข้องกับข้อปฏิบัติของพระภิกษุวัชชีบุตรที่เมืองเวสาลี ซึ่งเรียกว่า “วัตถุ 10 ประการ” ประเด็นสำคัญประการหนึ่งคือการรับเงินทอง พระยสะกากัณฑกบุตรเป็นผู้ทักท้วงและประสานพระเถระให้ร่วมวินิจฉัยข้อปฏิบัติเหล่านั้น en.wikipedia.org

ตามประวัติฝ่ายเถรวาท การประชุมจัดที่วาลิการาม เมืองเวสาลี พระเจ้ากาลาโศกราชทรงอุปถัมภ์ พระเรวตะและพระสัพพกามีมีบทบาทสำคัญในการถามตอบข้อวินัย มีพระสงฆ์เข้าร่วม 700 รูป และใช้เวลาประมาณแปดเดือน ptb.tptk.org

การประชุมครั้งนี้มุ่งยืนยันว่าการปฏิบัติของพระสงฆ์ต้องอาศัยพระวินัยเป็นหลัก ความเคยชินหรือความสะดวกของแต่ละท้องถิ่นไม่เพียงพอที่จะรับรองว่าข้อปฏิบัตินั้นถูกต้อง การตรวจสอบโดยพระเถระหลายฝ่ายจึงช่วยสร้างเกณฑ์ร่วมในการตัดสินปัญหา

ความสัมพันธ์ระหว่างการสังคายนาครั้งนี้กับการแตกแยกของคณะสงฆ์มีคำอธิบายต่างกันในหลักฐาน จึงไม่ควรสรุปว่าเถรวาทและมหายานแยกจากกันอย่างสมบูรณ์ทันทีหลังการประชุม เพราะพัฒนาการของนิกายเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน en.wikipedia.org

3.3 การสังคายนาครั้งที่ 3

การสังคายนาครั้งที่สามตามประวัติฝ่ายเถรวาทจัดขึ้นในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ประมาณ พ.ศ. 234–235 ณ อโศการาม กรุงปาตลีบุตร มีพระโมค

คลีบุตรติสสเถระเป็นประธาน พระสงฆ์เข้าร่วมประมาณ 1,000 รูป และใช้เวลาประมาณเก้าเดือน มูลเหตุเกี่ยวข้องกับความสับสนทางคำสอนและบุคคลที่เข้ามาบวชแต่ยังยึดถือแนวคิดนอกพระพุทธศาสนา ptb.tptk.org

เมื่อพระพุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์มากขึ้น คณะสงฆ์ก็ขยายตัว การตรวจสอบความรู้และความประพฤติของสมาชิกจึงมีความจำเป็น เพื่อให้ความเจริญด้านจำนวนดำเนินควบคู่กับความถูกต้องด้านคำสอน การสังคายนาครั้งนี้จึงมีทั้งการตรวจสอบพระธรรมวินัยและการวินิจฉัยความเห็นทางธรรม

ประเพณีเถรวาทเชื่อมโยงพระโมคคลีบุตรติสสเถระกับคัมภีร์กถาวัตถุ ซึ่งใช้รูปแบบถามตอบตรวจสอบข้อคิดเห็นทางธรรม หลังการสังคายนายังมีเรื่องราวการส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนต่าง ๆ โดยพระมหินทเถระมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่สู่ลังกา www.vridhamma.org

คุณค่าของการสังคายนาครั้งที่สามอยู่ที่การรักษาความชัดเจนของหลักคำสอน พร้อมกับเตรียมฐานความรู้สำหรับการเผยแผ่ไปยังพื้นที่ใหม่ แสดงให้เห็นว่าการขยายพระศาสนาต้องมีระบบตรวจสอบและการศึกษาเป็นรากฐานด้วย

4 การสังคายนาและการรักษาคัมภีร์ในลังกา

4.1 การสังคายนาครั้งที่ 4 ตามลำดับแบบไทย

หลังพระมหินทเถระเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลังกา มีการประชุมทบทวนพระธรรมวินัยที่ถูปาราม เมืองอนุราธปุระ ในสมัยพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ

การนับแบบไทยบางแนวจัดเหตุการณ์นี้เป็นการสังคายนาครั้งที่สี่ แต่การนับแบบเมียนมาไม่จัดเข้าในลำดับดังกล่าว ส่วนปีที่เกิดเหตุการณ์มีรายละเอียดต่างกันในแหล่งข้อมูล ptb.tptk.org

ความสำคัญของการประชุมคือการทำให้พระสงฆ์ในลังกาเรียนรู้และถ่ายทอดพระธรรมวินัยได้อย่างเป็นระบบ การเผยแผ่จะมั่นคงเมื่อคนในพื้นที่สามารถเป็นทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้ จึงเป็นการวางรากฐานการสืบทอดพระพุทธศาสนาในลังกาให้ดำเนินต่อไปด้วยตนเอง

4.2 การสังคายนาครั้งที่ 5 และการจารึกคัมภีร์

ในสมัยพระเจ้าวัฏฏคามณีอภัย มีการจารึกพระไตรปิฎกและคัมภีร์อธิบายเป็นลายลักษณ์อักษร ณ อาโลกเลณสถานในลังกา ประวัติไทยแนวหนึ่งระบุประมาณ พ.ศ. 433 และนับเป็นครั้งที่ห้า ขณะที่การนับแบบเมียนมาจัดเป็นครั้งที่สี่ ptb.tptk.org

การบันทึกคัมภีร์เป็นพัฒนาการสำคัญ เพราะช่วยให้การรักษาคำสอนไม่ต้องพึ่งความทรงจำเพียงอย่างเดียว แม้ผู้ทรงจำจะสิ้นชีวิตไปแล้ว ก็ยังมีต้นฉบับสำหรับศึกษาและตรวจสอบ การทำสำเนาหลายชุดยังช่วยลดความเสี่ยงที่องค์ความรู้จะสูญหายทั้งหมดเมื่อเกิดความเสียหายในสถานที่หนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การเขียนไม่ได้ทำให้ความคลาดเคลื่อนหมดไป ผู้คัดลอกอาจเขียนตกหล่นหรืออ่านต้นฉบับผิด จึงจำเป็นต้องมีการสอบทานระหว่างฉบับ การรักษาคำสอนจึงเปลี่ยนจากการตรวจสอบความทรงจำมาสู่การตรวจสอบทั้งข้อความและต้นฉบับด้วย

4.3 งานอรรถกถาและฎีกาที่นับเป็นครั้งที่ 6 และ 7

ลำดับแบบไทยตามแนวสังคีติยวงศ์นับงานของพระพุทธโฆสาจารย์ในลังกา ประมาณ พ.ศ. 956 สมัยพระเจ้ามหานามเป็นครั้งที่หก งานสำคัญคือการแปลและเรียบเรียงอรรถกถาจากภาษาสิงหลเป็นภาษาบาลี ส่วนครั้งที่เจ็ดตามลำดับเดียวกันเชื่อมโยงกับการเรียบเรียงคำอธิบายอรรถกถาหรือฎีกาในลังกาประมาณ พ.ศ. 1587 โดยมีพระกัสสปเถระเป็นบุคคลสำคัญ www.onab.go.th

งานทั้งสองมีคุณค่าต่อการทำความเข้าใจคัมภีร์ แต่ควรแยกจากการประชุมชำระพระไตรปิฎกโดยตรง เพราะอรรถกถาและฎีกาเป็นคัมภีร์อธิบาย ประเพณีลังกาและเมียนมาไม่ได้จัดงานเหล่านี้เป็นครั้งที่หกและเจ็ดตามแบบไทย การระบุกรอบการนับจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเขียนประวัติการสังคายนา ptb.tptk.org

5 การสังคายนาและการชำระพระไตรปิฎกในประเทศไทย

5.1 การสังคายนาสมัยพระเจ้าติโลกราช

การสังคายนาในล้านนาจัดขึ้นประมาณ พ.ศ. 2020 ณ วัดโพธาราม หรือวัดเจ็ดยอด เมืองเชียงใหม่ พระเจ้าติโลกราชทรงอุปถัมภ์ และพระธรรมทินมหาเถระเป็นประธาน โดยมุ่งตรวจชำระพระไตรปิฎก เหตุการณ์นี้นับเป็นครั้งที่แปดตามลำดับแบบไทย และถือเป็นการสังคายนาครั้งแรกในดินแดนประเทศไทยปัจจุบัน ptb.tptk.org

การชำระคัมภีร์ช่วยลดความคลาดเคลื่อนที่อาจสะสมจากการคัดลอก และทำให้เกิดต้นฉบับสำหรับใช้ศึกษาและทำสำเนาต่อไป งานนี้สะท้อนความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ผู้รู้กับผู้ปกครองที่สนับสนุนสถานที่และทรัพยากรสำหรับรักษาพระศาสนา

5.2 การสังคายนาสมัยรัชกาลที่ 1

ใน พ.ศ. 2331 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงอุปถัมภ์การชำระพระไตรปิฎก ณ วัดพระศรีสรรเพชญ์ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งปัจจุบันคือวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มีสมเด็จพระสังฆราชศรีเป็นประธาน และนับเป็นครั้งที่เก้าตามลำดับแบบไทย ptb.tptk.org

หลักฐานเกี่ยวกับพระราชดำริแสดงความกังวลว่าคัมภีร์ที่สืบทอดมามีข้อความคลาดเคลื่อน จึงต้องให้ผู้มีความรู้ร่วมตรวจสอบก่อนจารึกฉบับใหม่ การดำเนินงานช่วยสร้างหลักอ้างอิงสำหรับพระสงฆ์และสำนักเรียนตลอดจนสนับสนุนการฟื้นฟูการศึกษาพระปริยัติธรรม ptb.tptk.org

5.3 การตรวจชำระและจัดพิมพ์ในสมัยต่อมา

ในสมัยรัชกาลที่ห้า มีการตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีด้วยอักษรไทยเป็นเล่มหนังสือ โดยฉบับสำคัญจัดทำขึ้นใน พ.ศ. 2436 การพิมพ์ช่วยให้ผลิตสำเนาได้จำนวนมากและทำให้ผู้เรียนต่างสถานที่ใช้ข้อความในระบบเดียวกัน การตรวจต้นฉบับก่อนพิมพ์จึงสำคัญ เพราะความผิดพลาดอาจถูกทำซ้ำในหนังสือทุกชุด ptb.tptk.org

สมัยรัชกาลที่เจ็ด มีการตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ โดยใช้ฉบับสมัยรัชกาลที่ห้าเป็นพื้นฐาน พร้อมเพิ่มเติมคัมภีร์ที่ยังขาดและปรับรูปแบบการเขียน งานเริ่มใน พ.ศ. 2468 และกำหนดให้เสร็จใน พ.ศ. 2470 ptb.tptk.org

ต่อมา เอกสารของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกล่าวถึงการสังคายนาที่เริ่มใน พ.ศ. 2528 เพื่อจัดพิมพ์พระไตรปิฎกในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 60 พรรษาของรัชกาลที่เก้าใน พ.ศ. 2530 โดยนับเป็นครั้งที่สิบตามเกณฑ์ของเอกสารนั้น ทั้งนี้ การแปล การชำระ และการจัดพิมพ์เป็นงานที่เกี่ยวข้องกัน แต่ไม่ควรถือว่าการพิมพ์ทุกครั้งเป็นการสังคายนาโดยอัตโนมัติ www.onab.go.th

6 การสังคายนาในเมียนมาและประเพณีอื่น

เมียนมานับการสังคายนาสามครั้งแรกในอินเดีย และการจารึกคัมภีร์ในลังกาเป็นครั้งที่สี่ จากนั้นนับการประชุมที่มัณฑะเลย์ใน ค.ศ. 1871 หรือ พ.ศ. 2414 ภายใต้การอุปถัมภ์ของพระเจ้ามินดงเป็นครั้งที่ห้า มีพระสงฆ์ผู้รู้เข้าร่วมประมาณ 2,400 รูป www.vridhamma.org

การประชุมครั้งนี้สัมพันธ์กับพระไตรปิฎกที่จารึกบนแผ่นหินอ่อน 729 แผ่น ณ วัดกุโสดอ โดยข้อมูลที่ยูเนสโกนำเสนอระบุว่าจารึกจัดทำใน ค.ศ. 1868 และได้รับการรับรองในการประชุม ค.ศ. 1871 จึงควรแยกปีจัดทำจารึกออกจากปีประชุม การใช้แผ่นหินแสดงความพยายามเก็บรักษาคำสอนด้วยวัสดุที่คงทน artsandculture.google.com

การสังคายนาครั้งที่หกตามลำดับแบบเมียนมา หรือฉัฏฐสังคายนา จัดขึ้นที่ย่างกุ้งระหว่าง ค.ศ. 1954–1956 ตรงกับ พ.ศ. 2497–2499 ตามการแปลงปีแบบไทย นายกรัฐมนตรีอูนุเป็นผู้อุปถัมภ์ และมีพระสงฆ์ผู้รู้จากหลายประเทศเข้าร่วมตรวจสอบพระไตรปิฎก การประชุมครั้งนี้จึงแสดงความร่วมมือของชุมชนพระพุทธศาสนาเถรวาทในระดับนานาชาติ www.vridhamma.org

นอกจากนี้ ประวัติอีกสายหนึ่งกล่าวถึงการสังคายนาในอินเดียภาคเหนือสมัยพระเจ้ากนิษกะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับนิกายสรวาสติวาท บางแหล่งเรียกเป็นครั้งที่สี่ แต่ไม่ได้อยู่ในลำดับเดียวกับพระไตรปิฎกบาลีของเถรวาท การกล่าวถึงเหตุการณ์นี้ช่วยให้เห็นว่าพระพุทธศาสนามีหลายสายการรักษาคัมภีร์ และไม่ควรนำทุกเหตุการณ์มาเรียงเป็นชุดเดียวโดยไม่อธิบายเกณฑ์ ptb.tptk.org

7 ความสำคัญและบทสรุป

การสังคายนามีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาในหลายด้าน ด้านแรกคือการรักษาคำสอนให้มีหลักฐานสำหรับศึกษา การตรวจสอบร่วมกันช่วยลดความคลาดเคลื่อนและทำให้ผู้ถ่ายทอดต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่กล่าวอ้าง ด้านที่สองคือการแก้ไขข้อขัดแย้งในคณะสงฆ์โดยอาศัยพระธรรมวินัยเป็นเกณฑ์ ด้านที่สามคือการสร้างระบบการศึกษาและต้นฉบับที่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นหลัง

ประวัติการสังคายนายังแสดงพัฒนาการของวิธีรักษาความรู้ ตั้งแต่การทรงจำและสวดทบทวน การจารึกบนใบลาน การบันทึกบนแผ่นหิน ไปจนถึงการพิมพ์เป็นหนังสือ วิธีการแต่ละยุคมีข้อดีและข้อจำกัดต่างกัน แต่ล้วนต้องอาศัยผู้มีความรู้ตรวจสอบความถูกต้อง การเปลี่ยนสื่อจึงไม่สามารถทดแทนความรับผิดชอบของผู้ศึกษาและผู้ถ่ายทอดได้ทั้งหมด

สำหรับพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน บทเรียนสำคัญคือการตรวจสอบที่มาของข้อความก่อนเชื่อหรือเผยแพร่ ควรแยกระหว่างข้อความในพระไตรปิฎก คำอธิบายของอาจารย์ และข้อความที่บุคคลเรียบเรียงขึ้นใหม่ อีกทั้งควรยอมรับว่ารายละเอียดทางประวัติศาสตร์บางเรื่องมีหลักฐานต่างกัน การระบุแหล่งข้อมูลและกรอบการนับช่วยให้การนำเสนอแม่นยำขึ้น

กล่าวโดยสรุป การสังคายนาเป็นกระบวนการสำคัญในการรักษาและสืบทอดพระธรรมวินัย แม้จำนวนครั้งจะแตกต่างกันตามประเพณี แต่เหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนความพยายามร่วมกันของคณะสงฆ์และผู้อุปถัมภ์ในการรักษาคำสอน คุณค่าของการสังคายนาจะสมบูรณ์เมื่อการรักษาคัมภีร์ดำเนินควบคู่กับการศึกษาอย่างเข้าใจ และการนำหลักธรรมไปปฏิบัติเพื่อลดความทุกข์และการเบียดเบียนในชีวิตจริง

บรรณานุกรม

1. สุชีพ ปุญญานุภาพ. *พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน บทการสังคายนา*. มูลนิธิพระไตรปิฎกเพื่อประชาชน
2. มูลนิธิพระไตรปิฎกเพื่อประชาชน. ภาพการสังคายนา
3. มูลนิธิพระไตรปิฎกเพื่อประชาชน. เอกสารเกี่ยวกับพระไตรปิฎกในรัชกาลที่ 1, รัชกาลที่ 5 และ รัชกาลที่ 7
4. พระไตรปิฎกฉบับหลวง. *พระวินัยปิฎก เล่มที่ 7 จุลลวรรค ภาค 2*. เรื่องพระมหากัสสปเถระปรารภการทำสังคายนาครั้งที่ 1
5. Vipassana Research Institute. The Six Councils
6. UNESCO Memory of the World. Read the Stones That Reveal Buddhist Scripture

สืบค้นแหล่งข้อมูลออนไลน์วันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2569